

MÓN DE LLETRES / BALTASAR PORCEL, NARRADOR

L'exaltació de la individualitat

VICENÇ LLORCA

Baltasar Porcel (Andratx, 1937) és avui per avui un dels representants més rellevants de la literatura catalana contemporània. L'autor de llibres tan emblemàtics com ara *Cavalls cap a la fosca* (Edicions 62, 1975) i *Les primaveres i les tardors* (Proa, 1986) ha començat amb força el nou segle tot oferint en poc temps tres títols àmpliament reconeguts fins i tot per la crítica internacional: *El cor del senglar* (Edicions 62, 2000), *L'emperador o l'ull del vent* (Planeta, 2001) i *Olympia a mitjanit* (Planeta, 2004).

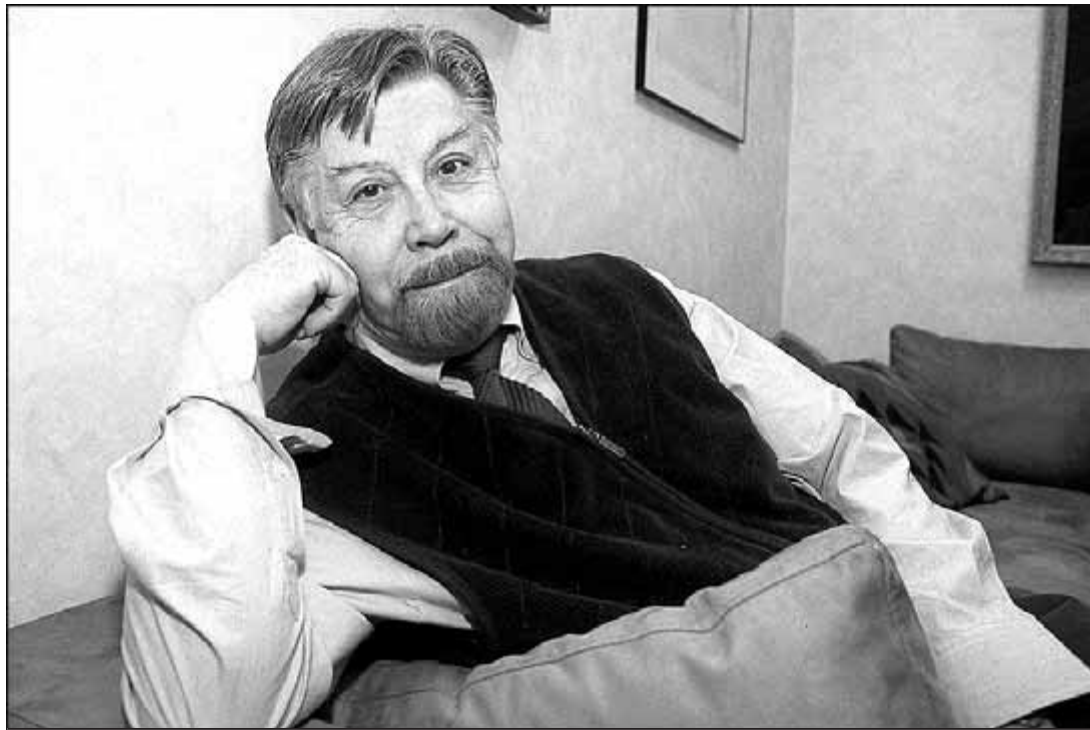
Em dirigeixo a la seva casa de Valldoreix. Em sorprèn l'ordre temàtic de cadascun dels espais, on destaca la col·lecció de llibres d'art del saló i, a part dels seus, els llibres de viatge a les golfes de l'estudi on treballa. Dues finestres a banda i banda asseguren llum natural i la visió relaxant d'uns arbres a l'exterior. Un ambient tranquil i serè per a una literatura plena d'instint d'escriptura, com si es tractés d'un animal que ha de prendre posició en el món i en el seu temps.

No sé per què sempre he vist Porcel com un escriptor de bosc i de mar alhora. La seva obra recorda el savi moviment del porc senglar quan defensa la seva condició salvatge, o bé el risc del corsari, disposat a enrolar-se a les navegacions més tumultuoses i incertes per arribar, si cal, a l'abordatge del que és real per tornar els tresors de la realitat a la pàtria de la literatura.

Com per donar-me la raó, em rep amb els seus dos gats, de considerables proporcions, els quals ens acompanyen com si volguessin formar part de la conversa, cosa que finalment aconsegueixen. Seiem en un dels espais del saló. A l'esquerra, tinc diverses obres d'art. A la dreta, el punt de fuga d'un jardí d'inspiració renaixentista amb escultures contemporànies. Al davant, l'autor i els seus gats, que em miren amb atenció i cautela.

QUALITAT LITERÀRIA I FRONTERES

Entrem al tema central de la conversa, la valoració del moment present de les lletres catalanes: "D'una banda, hi ha el fet de la qualitat, i, d'altra, el de la literatura catalana dins Catalunya i fora de Catalunya. Són dos temes força diferents. En parlar del primer, es pot assegurar que és una literatura amb qualitat, que té una sèrie de grans escriptors importants i en què, en contra del que sol dir-se, a la llarga és més important la prosa i la novel·la que la poesia. Pel que fa al segon tema, en temps de la dictadura, la literatura catalana resumia i simbolitzava en públic la manera de ser del país. Això va donar una gran importància als escriptors i als poetes. Després, en un després que ja té gairebé trenta anys, han sortit moltes altres coses i, sobretot, la política s'ha convertit obsessivament en la representació del país. Una política que, d'altra banda, ha vist la llengua també com una manifestació d'aquest ser convertit en política. No l'ha vista com el factor clau de la creació, o bé l'ha vista en un segon terme. I, llavors, la literatura ha fet una baixada en l'apreciació general". En aquest fenomen han intervingut també altres factors: "El mal funcionament de la docència i de la universitat en general en relació amb la literatura, el fet de la competència amb el castellà, el poc interès demostrat per la televisió catalana per la cultura autòctona, etcètera, tot això es tradueix en el fet que a Catalunya es venen avui dia onze llibres en castellà per un en català, cosa que ha impedit un desenvolupament mercantil, de prestigi i de coneixement paral·lel al del llibre i l'escriptura en castellà.

BALTASAR PORCEL VA NÉIXER A ANDRATX EL 1937

Estic convençut que estem obligats a ser una literatura de segona a casa nostra mateix, i de cinquena o sisena més enllà. Això frustra molt les expectatives artístiques, intel·lectuals i econòmiques de

qualsevol escriptor, alhora que, com que l'espai i el prestigi són petits, provoca unes gran enveges".

Una de les conseqüències d'aquest panorama, segons l'autor, és l'oblit i la manca d'autoestima: "És a dir, jo veig que es parla de literatura i el mar i no em veig citat, de novel·les que tenen lloc a Barcelona i no en surt cap de meua, o del fenomen turístic... Què és? ¿Que això és desconegut, o que es procura no citar? No ho sé. En tot cas, quan veus la majoria d'autors que se citen, gairebé mai no se cita cap autor català. Vaig trobar el president de la Generalitat el Dia de Sant Jordi a Catalunya Ràdio, i li van preguntar quin llibre compraria, i va dir un d'en Saramago, cosa que jo evidentment no discuteixo. El que passa és que el President cobra un sou per representar i defensar la ciutadania catalana i les seves activitats, a més dels seus símbols. No va creure que s'hagués de citar cap autor català. Jo mateix acabava de publicar la novel·la *Olympia a mitjanit*, de la qual acabaven de sortir moltes i magnífiques crítiques, més que jo n'hagi vist del llibre de Saramago. I dient això cometo una gran imprudència, perquè el president de la Generalitat em pot agafar mania per dir-ho, perquè els seus acòlits encara me'n poden agafar més pel mateix motiu, i perquè se'm pot acusar de fer un acte de suprema superbia per dir que aquest llibre meu té més virtuts que el del Saramago en qüestió. O sigui, que no sols tenim tots els problemes que tenim, sinó que a sobre hem de ser uns cagats si volem subsistir a dins del nostre espai mateix". Per l'autor, a aquest problema s'hi afegeix la manca d'autocrítica, especialment en la relació amb l'Estat: "Mentre no enfoquem amb realisme i un cert valor els problemes interns i exaltem les qualitats internes en el que es mereixen, apedregar només els forans i carregant-los totes les culpes és un exercici equivocat".

Porcel es mostra molt crític amb el

que considera definitivament la substitució del catalanisme cultural pel polític: "La política ens fa mal, senzillament. Ara bé, es pot dir que té tant de dret a existir i és tan necessària com la literatura. Jo no ho discuteixo. Però en aquests moments la política catalana, i ja des de fa una sèrie d'anys, només ens serveix per augmentar el menyspreu o el rebuig de la literatura catalana a Espanya i, en part, a fora. La cultura catalana no tan sols ha estat engolida per la política, sinó per la partidocràcia política. Per exemple, una de les coses fatals de la meua vida és haver estat amic de Jordi

Pujol. Això m'ho han fet pagar d'una manera a estones frenètica i tot. Ara, això em preocupa poc, perquè l'amistat amb Pujol és una de les millors que he tingut en la meua vida, i perquè jo he continuat el meu camí creador. Però m'ha fet molt incòmode l'àmbit de politització catalanista de Catalunya". Per tant, li demano directament si creu que a Catalunya li manca llibertat: "Sí, és clar. No manca de llibertat objectiva. El que manca és llibertat ambiental, i llibertat de criteri. O si ho vols dir d'una altra manera, falta valor personal per exposar les idees que es tenen. És un ambient en aquest sentit tancat en què l'exacerbació catalanista de molts és una sortida, una excusa per la seva incapacitat de jutjar la mateixa societat".

UN DELS QUE MÉS HAN TREBALLAT

Porcel, que considera "que la prosa catalana té més suc i color que la castellana peninsular o la francesa d'ara mateix", es veu a ell mateix des de la feina feta: "Francament, crec que sóc un dels autors catalans que més han treballat, amb més ambició i amb més resultats. Si no ho cregués, hauria plegat. Ara, que consti que això no vol dir ni ser el millor ni, si es vol, un dels millors. Sóc ben sincer. Això són els altres que ho han de dir. És tota una suma d'opinions el que creen el canó d'una cultura. Però les ganes de fer feina i la feina feta hi són. Jo sóc la meua història i la meua obra". I aclareix que se sent content, però amb el dret de denunciar el que considera que no va bé en la nostra cultura: "De tota manera, estic content de les coses. Personalment estic content. Crec que la individualitat és la que salva l'individu. També crec que objectivament i col·lectivament s'han de dir les coses que no van bé i que només es diuen en veu baixa. En l'ambient català, hi ha una estranya mescla de cofoisme i de derrota molt forta i molt amagada. Llavors no es poden debatre ni aclarir les coses".

BREVIARI XXI

☛ **Un color.**
Blanc.

☛ **Un polític català i un de mundial.**
Jordi Pujol. Mao Zedong.

☛ **Un paisatge i una ciutat.**
Qualsevol mediterrani de les Balears, Grècia o Itàlia. Roma o Venècia.

☛ **Una paraula.**
Nit.

☛ **Una obra de poesia catalana i una altra de la poesia universal.**
'Cap al tard', de Joan Alcover. 'Odíssea', d'Homèr.

☛ **Una obra de prosa catalana i una altra de la prosa universal.**
Josep Pla, qualsevol llibre. 'Memòries d'ultratomba', de Chateaubriand.

☛ **Un obra d'assaig de pensament català i una altra pertanyent a l'universal.**
L'obra de Joan Ferrater Mora. L'obra de Friedrich Nietzsche.

☛ **Una obra de la crítica literària catalana i una altra de la universal.**
L'obra de Joaquim Molas. L'obra de Harold Bloom.

☛ **Un artista català i un de forà.**
Joan Miró. Giovanni Bellini.

☛ **Un segle.**
El segle V aC grec.